12. *Chlorocrepis* GRISEB. – škardovka*)

Chlorocrepis GRISEBACH Abh. Königl. Ges. Wiss. Göttingen 5:155, 1853. – Syn.: *Tolpis* ADANSON Fam. Pl. 2:112, 1763 p. p.

Lit.: BLACKMORE S. et JARVIS C. E. (1986): Palynology of the genus Tolpis Adanson (Compositae: Lactuceae). Pollen Spores 28/2:111–122. – PARK S.-J., KOROMPAI E. J., FRANCISCO-ORTEGA J., SANTOS-GUERRA A. et JANSEN R. K. (2001): Phylogenetic relationships of Tolpis (Asteraceae: Lactuceae) based on ndhF sequence data. Pl. Syst. Evol. 226:23–33.

Vytrvalé byliny s mléčnicemi, řídce chlupaté nebo olysalé. Lodyha v hor. části větvená, jen velmi řídce v dol. části olistěná. Listy převážně v přízemní růžici, na lodyze střídavé. Úbory v chudých vrcholičnatých květenstvích nebo na lodyhách jednotlivé; zákrov dvouřadý, zpravidla obráceně kuželovitý, vnitřní zákrovní listeny v jedné řadě, vnější podstatně kratší a postupně přecházející do četných šídlovitých listenů zákrovečku pod úborem; lůžko úboru ploché, lysé, bez plevek. Květy oboupohlavné, jazykovité, žluté. Nažky bez zobánku, vřetenovité, podélně žebernaté, s jednořadým chmýrem, paprsky chmýru drsné. – 1 druh v širší alpské oblasti, vz. též v Albánii. – Entomogam.

Poznámka: Jediný zástupce rodu *Chlorocrepis* – *Ch. staticifolia* bývá v dosavadní literatuře asi nejčastěji řazen do rodu *Tolpis* ADANSON. Poslední molekulární studie (PARK et al. 2001) však podporuje jeho odlišnost od tohoto rodu. Zde je proto přijata koncepce monotypického rodu *Chlorocrepis*.

1. *Chlorocrepis staticifolia* (ALL.) GRISEB. – škardovka trávničkolistá Tab. 123/1

Chlorocrepis staticifolia (ALLIONI) GRISEBACH Abh. Königl. Ges. Wiss. Göttingen 5:155, 1853. – Syn.: *Hieracium staticifolium* ALL. Auct. Syn. Meth. Stirp. Hort. Regii Taur. 19, 1773. – *Tolpis staticifolia* (ALL.) SCHULTZ BIP. Bonplandia 9:173, 1861.

Byliny 15–40 cm vys., s oddenkem vřetenovitým, dlouhým, často větveným a několika lodyhami. Přízemní listy četné, až 15 cm dl., s čepelí celistvou, čárkovitě obkopinatou až čárkovitou, téměř celokrajnou nebo velmi oddáleně zubatou, znenáhla v řapík zúženou, tupě špičatou; lodyžní listy nejvýše 2, podobného tvaru. Úbory zpravidla 2–3 cm v průměru, v počtu 1–5; vnější zákrovní listeny jen do 5 mm dl., tmavě zelené, vnitřní velmi úzce kopinaté, ca 10 mm dl., tmavě zelené až téměř černé, podobně jako lodyha pod úborem vločkovitě bíle chlupaté. Květy s ligulou světle až sytě žlutou, při sušení se zbarvující do zelena. Nažky 3–4 mm dl., lesklé, světle až tmavě hnědé. VI–VIII. Hkf.

$2n = 18$ (extra fines)

Druh písčitých a štěrkovitých říčních náplavů, otevřených sutí a podobných stanovišť v alpské oblasti, který bývá příležitostně splavován hluboko do podhůří. Hojný výskyt na náspu železniční trati u Znojma byl zjištěn v letech 1873 a 1874 (OBORNY 1874 BRNU). Podle Obornyho byla zřejmě rostlina zavlečena při stavbě železnice, na kterou přišli dělníci z předchozí stavby v oblasti alpského Brenneru. Lokalita po úpravách terénu brzy zanikla. DOSTÁL (1989) uvádí ještě další nepůvodní výskyt na lokalitě Hranice na Moravě, který však s největší pravděpodobností není doložen. Údaj zřejmě vznikl nepřesnou citací Obornyho (OBORNY Fl. Mähren Österr. Schles., 1883), který v odstavci o *Hieracium staticifolium* zmiňuje údaj Vogla týkající se výskytu *Hieracium glaucum* u Hranic na Moravě.

Poznámka: Z rodu *Tolpis* s. str., jehož většina zástupců je endemická pro různé ostrovy Makaronesie, se občas pěstuje běžný mediterránní druh *Tolpis barbata* (L.) GAERTNER (Fruct. Sem. Pl. 2:372, 1791) – škardovka vousatá, Tab. 123/5. Jde o jednoleté, 20–90 cm vys. byliny, nápadné především listeny zákrovečku a vnějšími zákrovními listeny, které jsou štětinovité, dl. rovnovážně odstálé nebo mírně vzhůru ohnuté. Mají žluté jazykovité květy, vnitřní květy úboru mohou být nápadně hnědě zbarvené (odtud lidové jméno „oko Kristovo"). Zvláště v minulosti byla pěstována jako okrasná letnička, zplanění na našem území však není známo.

13. *Arnoseris* GAERTNER – písečnatka **)

Arnoseris GAERTNER Fruct. Sem. Pl. 2:355, 1791.

Lit.: HOLUB J. et MLADÝ F. (1978): Komentáře k vybraným taxonům: Arnoseris minima (L.) Schweigg. et Koerte. Severočes. Přír. 8–9(2):83–85. – BEHRE K.-E. (1993): Die tausendjährige Geschichte des Teesdalio-Arnoseridetums. Phytocenologia 23:449–456. – SCHEUERER M. (1993): Zum Gesellschaftsanschluss von Arnoseris minima im Bayerischen Wald. Hoppea 54:501–508. – SCHNEIDER Ch. et al. (1994): Biologisch-ökologische Grundlagen des Schutzes gefährdeter Segetalpflanzen. Schr.-Reihe Vegetationsk. 26:1–347 [*A. minima* p. 53–68]. – KUBÁT K. et KAPLAN Z. (2001): Arnoseris minima Schweigg. et Koerte v České republice. Severočes. Přír. 32:29–36.

*) Zpracoval M. Štech
**) Zpracovali Z. Kaplan a K. Kubát

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Tab. 123: 1 *Chlorocrepis staticifolia*. – 2 *Hypochaeris radicata*, 2a – nažka. – 3 *H. maculata*, 3a – nažka. – 4 *H. glabra*, vnější nažka, 4a – vnitřní nažka. – 5 *Tolpis barbata*, 5a – přízemní list.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

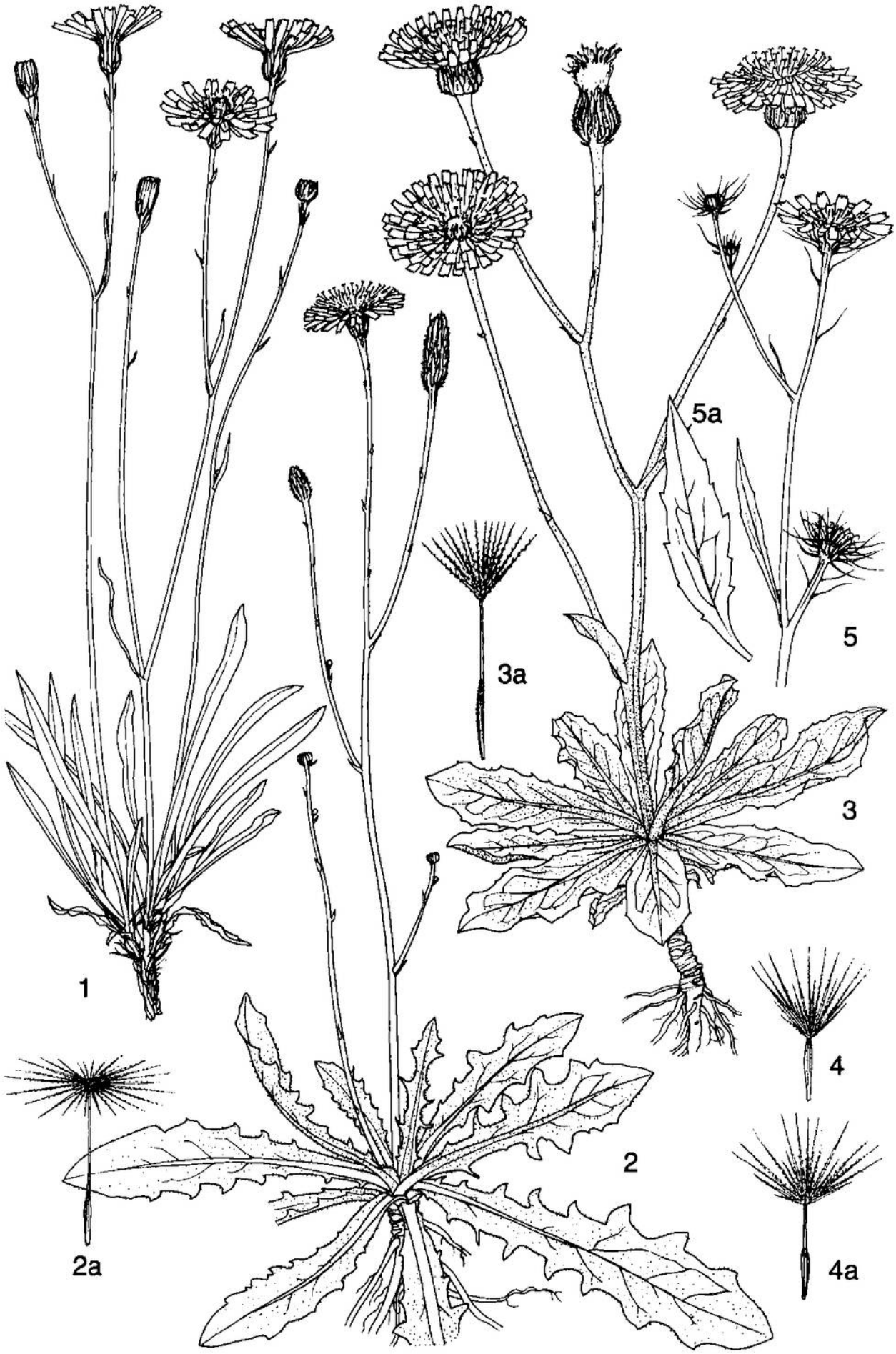

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)